

Eső, 1912

Olaj, vászon, 80,5x95,5 cm

Jelezve jobbra lent: Boromisza Tibor NB 1912

Jelezve hátoldalon: Eső 1912. NB. Boromisza Tibor

Kezdő ár: 16 000 000 Ft / 51 613 EUR

Becsérték: 24 000 000 – 30 000 000 Ft

Estimated value: 77 419 – 96 774 EUR

KIÁLLÍTVA:

- ▶ Boromisza Tibor 1880–1960. Művészet Malom és Kortárs Művészeti Malom, Szentendre, 2012. október 18. – 2013. február 6.

FELTEHETŐLEG KIÁLLÍTVA:

- ▶ Boromisza Tibor kiállítása. Könyves Kálmán Szalon, Budapest, 1914. január, katalógus: 24.

REPRODUKÁLVA:

- ▶ Dr. Török Katalin – Jurecskó László: Boromisza Tibor 1880–1960. Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szentendre, 2012. 48. kép

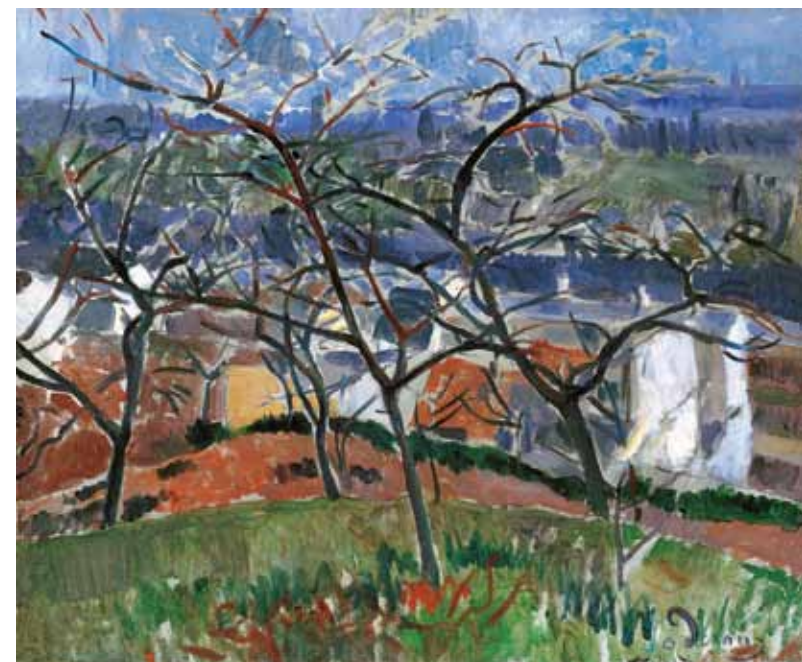
Boromisza vibráló színvilágú festészete a rövid életű kőröshegyi Balaton Festőkolónia megalapításával vette kezdetét. „Itt láttam, hogy teljesen tarthatatlan a fény vagy az árny oly célból való fokozása, hogy ezáltal az egyik vagy a másik intenzívebbé legyen. És itt láttam, hogy az erősebb megvilágítás kedvéért élessé, keménnyé lefokozott árnyék tulajdonképpen természeti képesség. Minden oda mutatott, hogy, egész palettámat egy pár színoktávval feljebb kell fokozni.” A részletek vibráló, lüktető fényhatásainak markáns szíkontrasztjaira, valamint a vonalak ellentétes mozgásából eredő dinamikus optikai hatásokra épülnek festményei. Ez a felfokozott képi világ sok esetben a kritika és a közönség

értetlenségét vonta maga után. Azon túl, hogy Boromiszt „ultramodernséggel” vádolták, lassan már pályatársai is túlzónak érezték a festészete mögött álló sajátos életfilozófiát: „Korai kikelet. Megmozdul az őserőktől duzzadó föld, lüktet a természet nagy ütőere. Égre tör a fű s a fa. Bolyongni ilyenkor erdőn, mezőn épületesebb testre, lélekre egyaránt ezen iskola teóriájánál. Érezni, látni, hallani kell tudni. Ha percekre bár, de sok ember képes lenne ilyenén kivonni magát a materiális élet igája alól, más képet mutatna az emberiség!”¹

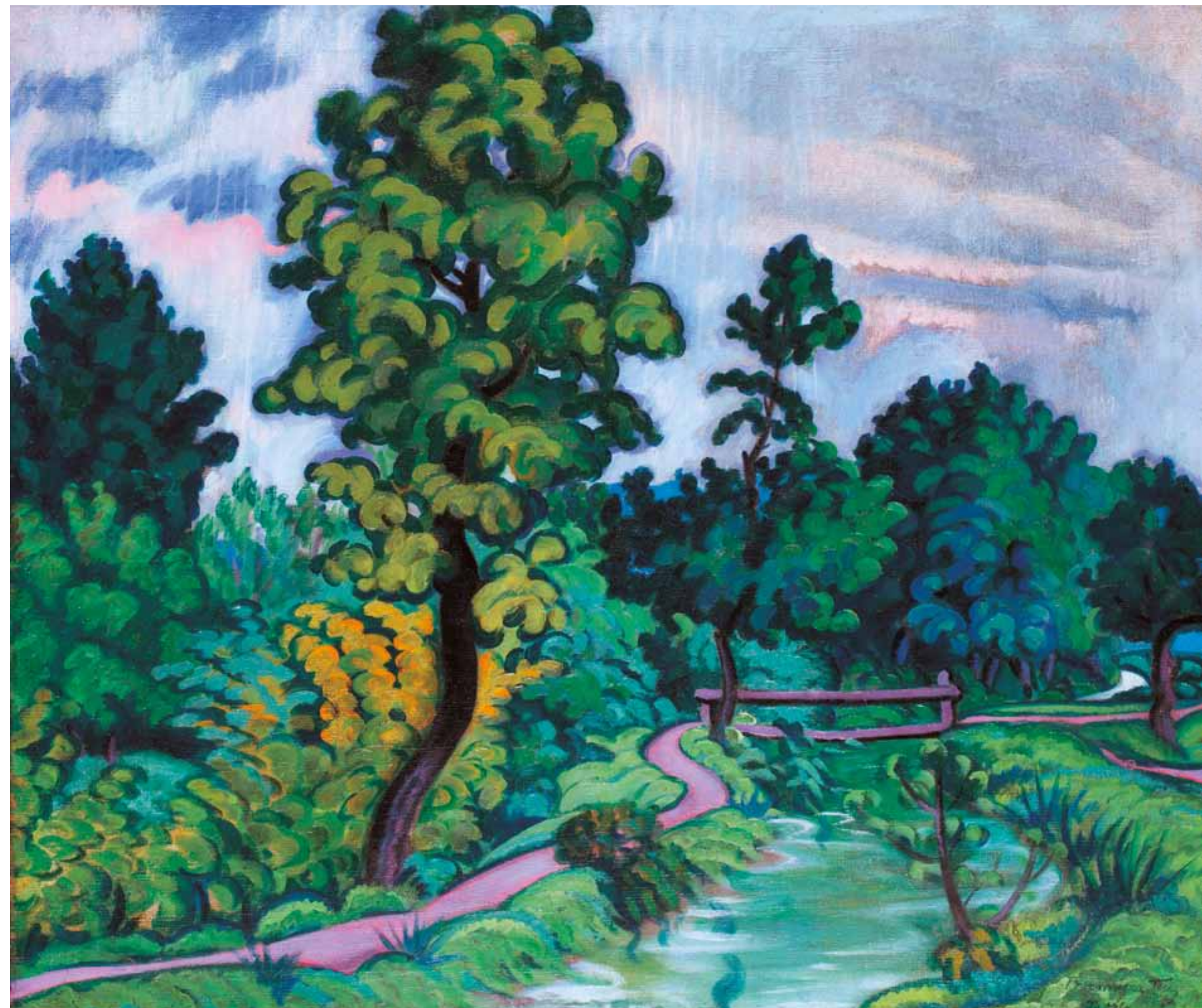
Bár merőben újszerű forma-, és színvilága nem kis fejtörést okozott kortársainak, Boromisza eltökélt volt festészeti programja megvalósításában.

Elsősorban saját ösztöneire és megfigyeléseire hagyatkozott. Sem a kor konzervatív kritikussai, sem progresszív, a francia fauve-ok hatása alatt dolgozó pályatársai nem voltak képesek elérteni meggyőződésétől. S milyen igaza volt! Mintha csak a festő fenti gondolatai láttán fogalmazódtak volna meg a fauvizmus jeles szakértőjének, Jack Flamm-nek alábbi gondolatai: „a művész az egyetemes érzés ideájával, egy energiától folytonosan reszkető világgal azonosul.”² A „magyar vadak” generációjából ezt a szemléletet talán Boromisza juttatta a legeredetibb és legkonzekvensebb módon érvényre. Olyannyira, hogy festészetének karaktere még a párizsi előképektől is markánsan elkülönül.

1. André Derain: Tájkép a Chatou mellett, 1904–1905
Museo Nacional Thyssen-Bornemisza, Madrid

2. Maurice De Vlaminck: Táj vörös fákkal, 1906
Musée National d'Art Moderne, Párizs

¹ Boromisza Tibor: Tavasz gondolatok. Nagybányai Hírlap, 1910. március 6. 2.

² Jack Flam: Fauvizmus, kubizmus és az európai modernizmus. In.: Magyar vadak Párizstól Nagybányáig. Szerk.: Passuth Krisztina – Szücs György, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006. 38.

3. Ziffer Sándor: Patak, 1911
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

4. Boromisza Tibor: Őszi reggel, 1911
magántulajdon

Boromisza a természet vitális erejének vizuális megragadására törekedett. A természet dinamikájának tolmácsolására, melynek alapja véleménye szerint a „hangulat”: „[...] minden hangulat. [...] A szín, világítás, formák, vonalak és mozgás harmóniájának egy időben való meglátása is egy hangulat. Így érett meg bennem az együvé való, egyszerre meglátott, lényeges elemek összefoglalásának az erős öntudatos vágya.”³ Ez a gondolat egyfajta szintézisre való vágyat takar, mely a természet vitalitását és a festmény összhatásának egységes rendszerbe foglalását jelenti, mely a festő stilizáló ereje által valósul meg: „Szerintünk nemcsak az emberi lény képes arra, hogy lelki hangulatának kifejezést adjon. Az úgynevezett élettelen tárgyak is vonalmenetükben nyugalmat vagy örületet, szomorúságot vagy jó kedvet tükröznek vissza.

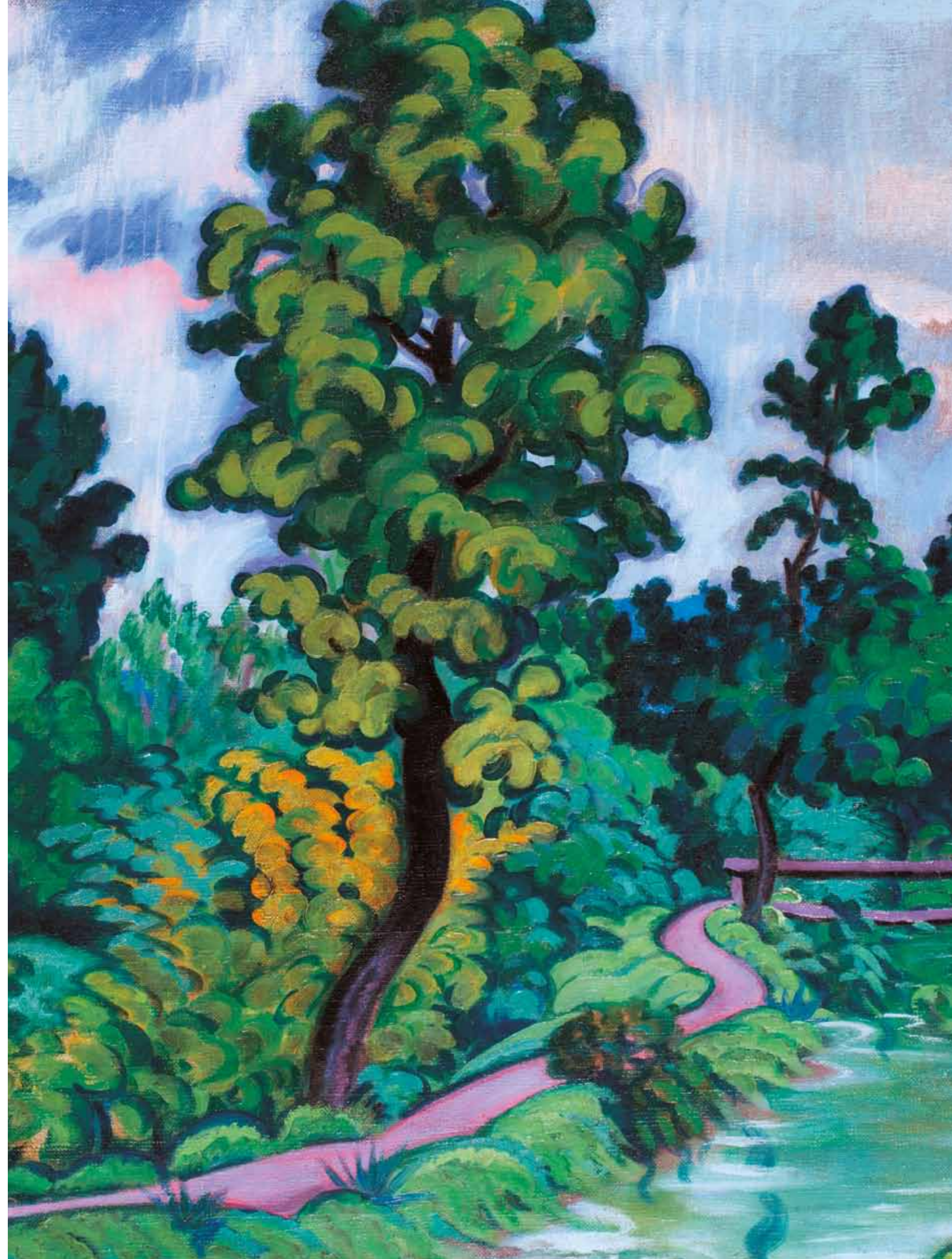
Minden tárgy vonalából felismerhető, hogy miképpen bomlana elemeire, ha a benne rejlő erők törekvése szabad folyást nyerne. Mi több, minden tárgy hatással van szomszédjára, de nem a fény visszaverődése, hanem a vonalak és a síkok valóságos versenye, hogy ne mondjuk: küzdelme folytán, követve ekként a lelki mozgás törvényét, mely a festményeiket uralja.”⁴

Kísérleteinek színtere az 1910-es évek kezdetén Nagybánya volt, ahol legszívesebben a Párizsból visszatérő Ziffer Sándorral dolgozott együtt. Bár a két barátnak a művésztelep kertjét szegélyező Csertő-patak partján készült, 1911-es alkotásai stiláris szempontból eltérnek egymástól, mindkettejük fejében ugyanaz a szintetizáló gondolat motoszkált. Ziffer inkább a színtoltok játékaival, míg Boromisza a hangsúlyos kontúrok és deko-

ratív színkezelés összebékítésével igyekezett a mű dinamikáját megteremteni.

Bár kontúrozása terén az *Eső* jóval visszafogottabb az *Őszi reggelnél*, 1912-ben is a fenti probléma foglalkoztatta Boromiszt. A helyszín is változatlan, az *Eső* ugyancsak a Csertő partját ábrázolja. Erőteljes kontúrokkal határolt felületei között a legvadabb színkombinációk elevenednek meg. A lilától a mályván, a rózsaszínen, és a piroson keresztül a narancs- és citromsárgáig terjedő színskála vibráló összhatást kölcsönöz a kontúrokkal stilizált tájnak. Tüллépve a mimézis keretein, a természet rejtett energiáinak lüktetését tolmácsolva a nézőnek. A látvány és a látvány mögött megbúvó, a természetet mozgató erők és energiák együttesen válnak láthatóvá Boromisza képén.

Kaszás Gábor

³ Boromisza Tibor: Feljegyzések. In.: Boromisza Tibor önéletrajzi feljegyzései. Szerk.: Török Katalin, Szentendre, 2011. 126.

⁴ Boromisza Tibor: A festőművészet holnaposai. Nagybányai Hírlap, 1912. április 7. 3.